

علل رافع مسئولیت کیفری

(مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و انگلستان)

تالیف

دکتر علیا میرزایی

کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

رشته حقوق کیفری

انتشارات قانون یار

۱۳۹۹

سرشناسه	: میرزایی، دریا، ۱۳۷۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: علل رافع مسولیت کیفری (مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و انگلستان) / تألیف دریا میرزایی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹۴۷۱-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۵۵] - ۱۶۳.
موضوع	: مسوولیت جزائی - ایران
موضوع	: Criminal liability-- Iran
موضوع	: مسوولیت جزائی - انگلستان
موضوع	: Criminal liability -- Great Britain
موضوع	: مسوولیت جزائی - مطالعات تطبیقی
موضوع	: Criminal liability -- Comparative studies
موضوع	: حقوق تطبیقی
موضوع	: Comparative
رده بندی کنگره	: ۳۰۰ MH
رده بندی دیویی	: ۰۲۵/۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۰۲۵۰۳
وضعیت رکورد	: فیبا

انتشارات قانون یار

علل رافع مسولیت کیفری

(مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و انگلستان)

تألیف: دریا میرزایی

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۴۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۴۷۱-۷

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۲۶

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه.....	۱۵
فصل اول.....	۱۹
کلیات.....	۱۹
مبحث اول: مفاهیم.....	۱۹
گفتار اول: مسئولیت کیفری.....	۱۹
بند اول: شرایط مسرئیت کیفری.....	۲۲
بند دوم: موانع مسئولیت کیفری.....	۲۵
بند سوم: علل موجهه جرم.....	۲۶
بند چهارم: علل رافع مسئولیت کیفری.....	۳۰
بند پنجم: معاذیر قانونی.....	۳۴
گفتار دوم: وجوه اختلاف موانع مسئولیت کیفری.....	۳۵
بند اول: وجوه اختلاف علل رافع مسئولیت کیفری با علل موجهه جرم.....	۳۵
بند دوم: وجوه اختلاف علل رافع مسئولیت کیفری با معاذیر قانونی.....	۳۷
مبحث دوم: مبانی.....	۳۹
گفتار اول: مبنای نظام حقوقی ایران.....	۳۹
گفتار دوم: مبنای نظام حقوقی انگلستان.....	۴۱
گفتار سوم: مبنای مسئولیت کیفری.....	۴۳
بند اول: نظریه اختیارگرایی.....	۴۴
بند دوم: نظریه جبرگرایی.....	۴۶
گفتار چهارم: مبانی حقوقی علل رافع مسئولیت کیفری.....	۴۸
گفتار پنجم: علل درونی مسئولیت کیفری در پرتو حقوق ایران و انگلستان.....	۴۹

فصل دوم ۵۱

۵۱ علل درونی رافع مسئولیت کیفری

۵۱ مبحث اول: صغر سن

۵۲ گفتار اول: صغرسن از منظر حقوق ایران

۶۰ بند اول: حدود مسئولیت صغیر در مشارکت در جرم

۶۱ بند دوم: معاونت در جرم ارتكابی صغیر

۶۳ گفتار دوم: صغر سن از منظر حقوق انگلستان

۶۴ بند اول: اطفال زیر ۱۰ سال

۶۵ بند دوم: کودکان بین سنین ۱۰ تا ۱۴ سال

۶۷ بند سوم: بزرگسالان جوان بین سنین ۱۴ تا ۱۶

۶۷ بند چهارم: مجازات بزرگسالان

۷۰ گفتار سوم: وجوه اشتراك حقوق ایران و انگلستان در برخورد با صغر سن

۷۱ گفتار چهارم: وجوه اختلاف حقوق ایران و انگلستان در برخورد با صغر سن

۷۳ مبحث دوم: جنون

۷۳ گفتار اول: جنون از منظر حقوق ایران

۸۶ بند اول: مرجع احراز جنون

۸۷ بند دوم: مواد قانونی مربوط در برخورد با مجانین

۸۸ گفتار دوم: جنون از منظر حقوق انگلستان

۹۱ بند اول: اختلال در تعقل

۹۲ بند دوم: بیماری دماغی

۹۴ بند سوم: ناآگاهی از ماهیت و کیفیت عمل

۹۴ بند چهارم: ناآگاهی از اشتباه بودن عمل

۹۶ بند پنجم: نحوه رفتار با مجرمین مجنون

۹۷ بند ششم: جنون پیش از ارتكاب جرم

۹۷ بند هفتم: جنون پس از ارتكاب جرم

گفتار سوم: وجوه اشتراک حقوق ایران و انگلستان در برخورد با جنون	۹۹
گفتار چهارم: وجوه افتراق حقوق ایران و انگلستان در برخورد با جنون	۹۹
مبحث سوم: مستی	۱۰۰
گفتار اول: مستی در حقوق ایران	۱۰۱
بند اول: استعمال مواد سکرآور	۱۰۲
بند دوم: مسلوب الرادگی	۱۰۴
گفتار دوم: مستی از منظر حقوق انگلستان	۱۰۷
بند اول: مستی ارادی	۱۰۸
بند دوم: مستی غیر ارادی	۱۱۱
بند سوم: نوشیدن های عیال شده بالکل	۱۱۳
بند چهارم: شجاعت است	۱۱۳
بند پنجم: نحوه برخورد با دفاع مستی	۱۱۴
گفتار سوم: وجوه اشتراک حقوق ایران و انگلستان در برخورد با مستی	۱۱۴
گفتار چهارم: وجوه اختلاف حقوق ایران و انگلستان در برخورد با مستی	۱۱۵
فصل سوم	۱۱۸
علل بیرونی رافع مسئولیت کیفری در پرتو حقوق ایران و انگلستان	۱۱۸
مبحث اول: اکراه	۱۱۸
گفتار اول: اکراه از منظر حقوق ایران	۱۲۰
بند اول: شرایط تحقق اکراه	۱۲۱
بند دوم: نحوه برخورد بامکره	۱۲۳
گفتار دوم: اکراه از منظر حقوق انگلستان	۱۲۵
بند اول: شرایط دفاع اکراه	۱۲۸
گفتار سوم: وجوه اشتراک حقوق ایران و انگلستان در برخورد با اکراه	۱۳۶
گفتار چهارم: وجوه اختلاف حقوق ایران و انگلستان در برخورد با اکراه	۱۳۶
مبحث دوم: اشتباه	۱۳۷

- ۱۳۸..... گفتار اول: اشتباه از منظر حقوق ایران
- ۱۴۰..... بند اول: اشتباه حکمی
- ۱۴۱..... بند دوم: اشتباه موضوعی
- ۱۴۲..... بند سوم: اشتباه موضوعی در جرایم عمدی
- ۱۴۲..... بند چهارم: اشتباه در عناصر اختصاصی جرم
- ۱۴۳..... بند پنجم: اشتباه در عناصر فرعی جرم
- ۱۴۴..... بند ششم: اشتباه موضوعی در جرایم غیر عمدی
- ۱۴۵..... بند هفتم: اشتباه در هویت مجنی علیه
- ۱۴۵..... بند هشتم: اشتباه در هدف گیری
- ۱۴۶..... بند نهم: اشتباه در شناخت مجنی علیه
- ۱۴۷..... بند دهم: اشتباه در نتیجه
- ۱۴۷..... گفتار دوم: اشتباه از منظر حقوق انگلستان
- ۱۵۰..... بند دوم: اشتباه موضوعی
- ۱۵۰..... بند سوم: محدوده تأثیر دفاع اشتباه
- ۱۵۲..... گفتار سوم: وجوه اشتراک حقوق ایران و انگلستان در برخورد با اشتباه
- ۱۵۴..... نتیجه گیری پایانی
- ۱۵۶..... منابع و مآخذ

پیشگفتار

از جمله مباحث بنیادین حقوق جزا که آثار و فواید متعددی به دنبال دارد عوامل رافع مسئولیت کیفری و تعیین حدود مسئولیت کیفری و تعیین کیفر است. تصور ابتدایی بشر بر این بود که حتی می‌توان برای اشیاء و حیوانات نیز مسئولیت کیفری قائل شد، اما رفته رفته این نگرش تغییر کرده و در حال حاضر حتی حدود مسئولیت کیفری انسان در موارد زیادی دستخوش تغییرات و تعدیل گشته است. اصل آنکه کسی را می‌توان مورد مواخذه قرار داد که به طور آگاهانه و متعارف مرتکب عملی شده باشد؛ علی‌الاصول زمانی که این شرایط وجود نداشته باشد یا از مسئولیت کیفری او کاسته شده یا به طریق دیگر زائل می‌گردد. فقدان این شرایط و عوامل تحت عنوان موانع مسئولیت کیفری و مصادیق آن که موارد از ازل رافع مسئولیت کیفری، علل موجهه مسئولیت کیفری و معاذیر قانونی مورد بررسی قرار می‌گیرند. در این اثر علمی با بررسی تطبیقی میان حقوق کیفری انگلستان با حقوق کیفری داخلی به ویژه قانده مائات اسلامی ایران به بحث و بررسی پیرامون مسأله‌ی مسئولیت کیفری و موانع مسئولیت کیفری که یکی از مهم‌ترین آن علل رافع مسئولیت کیفری است که موضوع اصلی کتاب حاضر را تشکیل می‌دهد پرداخته‌ایم. از این رهگذر به مقایسه تفاوت‌ها و شباهت‌های موجود پرداخته و کاسته‌ها را مورد شناسایی قرار داده‌ایم. در نهایت این نتیجه یافت شد که حقوق کیفری هر دو کشور در بحث رافع به علل رافع مسئولیت کیفری حاوی مقررات دقیق و مبسوطی هستند اما علی‌رغم شباهت‌ها و برخی از مصادیق تفاوت‌های زیادی باهم دارند که این تفاوت‌ها هر یک نقاط قوت یا ضعف قانونی کشور خود را در برخورد با مسأله‌ی علل رافع مسئولیت کیفری نشان می‌دهند. از رهیافت این اثر علمی می‌توان پی برد مفاهیم علل رافع مسئولیت کیفری به تعریف اجماعی در نزد حقوق‌دانان ایران و انگلستان نرسیده‌اند بنابراین از برخی جهات تفاسیر متفاوتی دارند که سبب ترتب آثار متفاوت بر آنها نیز می‌شود.